TAFSİL

(hükümleri ayrıntılı kılmak, sözü herkesin anlayacağı şekilde ayrıntılı kılmak)

Tafsilin aslı olan 'fasl' kökünden kelimeler, isim ve fiil olarak 40 küsur yerde geçer.

Fasl ve fisal, Râgıb'ın beyanıyla, "aralarında mesafe oluşturmak üzere, iki şeyi birbirinden uzaklaştırmaktır. Hem eylemler hem de sözler için kullanılır. 'Hakla bâtılın fasl edilmesi, insanlar arasını hükümle fasl etmek' tabirleri bu kullanımlara örnektir. Kesin hükmü veren söze 'faslu'l-hıtab' dendiği gibi, 'fasl edici hüküm, fasl edici konuşma' tabirleri de kullanılır. Bebekle ona süt veren anne arasını ayırmaya da 'fisal' denmiştir." (Râgıb, *el-Müfredât)*

'Hükümle fasl etmek, öncelikle Allah'ın tasarrufudur. Hüküm O'nundur ve hükümle fasl edenlerin en hayırlısı (Hayru'l-Fâsılîn) O'dur. (6/57) Tanrı'nın hükümle fasl eylemi son hesap gününde de işleyecektir. O, kulları arasında o gün, tartıştıkları bütün meseleleri fasl eden hükmü verecektir. (22/17; 32/259) Ve o hükmün verildiği günde hiç kimsenin ne malı ne evladı ne de akrabası bir işe yarayacaktır. (60/3)

Fasl kavramıyla verilen en hayatî mesaj, Kur'an'ın sıfatlarından biri olarak kullanılan 'mufassal' kelimesinin içindedir. Kur'an, birçok niteliği yanında 'mufassal bir kitap'tır. Yani söylemek istediğini, muhatabının anlayacağı şekilde ayrıntılayan kitap. Mufassal Kitap'ın şu hitabındaki, geleneksel zihniyete tokat gibi inen beyana bakın:

"Allah size kitabı ayrıntılı kılınmış bir halde indirmişken, Allah'ın dışında bir hakem mi arayayım? Kendilerine kitap verdiklerimiz, onun, Rabbinden hak olarak indirildiğini biliyorlar. Sakın kuşkuya düşenlerden olma." (En'am, 114)

Mufassal Kitap, muhataplarına meramını öylesine güzel anlatabilen bir kelam harikasıdır ki, onun hükümlerini anlamak için başka bir hakem arayanlar kınanmaktadır. Ama siz bu mufassal

kitabı bin küsur yıl, kitlelerin tedebbürüne kapatırsanız bin küsur yılın ardından kitabın mufassallığını anlatmaya kalkanların durumu gerçekten yürekler acısı olur. Bin yıl boyunca anlamak için değil, anlamamak için okudukları bir kitabı, "Artık anlamak için okumanız gerekiyor" dediğinizde kıyametler kopmaktadır. Kitabın anlaşılmamasını isteyen Arapçı-Arapçacı çıkar simsarlarının, yuvalandıkları talan, haraç ve huruç izbelerinden sürekli biçimde şunu fısıldadığını unutmayalım:

"Allah'ın kelamını öyle herkes anlayabilir mi? Herkes anlayacak diye Kur'an tercüme edilebilir mi? Edilmelidir diyenler, Kur'an'ı ortadan kaldırmak isteyen sakalsız, bıyıksız reformistlerdir. Onlar dini yıkmak için böyle diyorlar. Eski, muteber, sarıklı, sakallı ulemamızdan böyle bir söz duyulmuş mudur? Bu reformcuları dinlerseniz ilhada düşer, dininizden olursunuz. Aman ha!!!"

Mufassal kitabı muğlak ve müşkil kitaba dönüştürüp muhatabı olan insanlığın tedebbürüne kapatmak isteyen Haçlı emperyalizm güdümlü engizisyon simsarlarının tezgâhı asırlardır ve bugün işte böyle çalıştırılmaktadır.

VAHYİN TAFSİL İŞLEVİ

Fasl kökünün tef'il kalıbına aktarımı olan tafsil, vahyin en hayatî işlevlerinden biridir. Tafsili olmayan bir kelam vahyin ürünü olamadığı gibi, tafsili olmayan bir tebliğ de vahyin mesajı olamaz.

Tafsîl, mutlaka olacaktır ve olmuştur ve mutlaka en ileri derecede olacaktır ve öyle olmuştur. İsra suresi 12. ayet, sözü, akledebilen her varlığın rahatça anlayacağı açıklıkta ve Kur'an'ı 'muğlak ve müşkil' ilan edenlerin suratına tokat vururcasına söylüyor:

"Biz, her şeyi, en ince noktalarına kadar ayrıntılı bir biçimde açıkladık." (İsra, 12)

Bu ayette sadece 'fassalnâ' (ayrıntıladık) fiiliyle yetinilmemiş, bir de 'tafsîlen' şeklinde mefûl-i mutlak eklenerek ayrıntılama eylemi pekiştirilmiştir. Bu demektir ki, ilahî ayetlerin muğlak ve müşkil olduğunu değil açıkça, ima yoluyla bile söylemek kat-

merli bir küfürdür. İlahî ayetlerin, herkesin anlayacağı şekilde ayrıntılandığını kabul etmemek, zayıf akıllı veya cahil olmakla izah edilemez. Böyle bir iddiada bulunmak için ya kötü niyetli olmak lazımdır yahut da büsbütün eşek...

Tafsil, her şeyden önce Cenabı Hakk'ın bizatihi faaliyetlerinden biridir. Ancak tafsil, sadece 'Ben'in bir eylemi olarak tanıtılmaz, 'biz'in eylemi olarak da öne çıkarılır. Yani Yüce Tanrı, tafsili, onurlandırmak için kendisiyle birlikte andığı diğer planların bir eylemi olarak da ifadeye koymaktadır. Her iki halde de hem geçmiş zaman hem de geniş zaman kipleri kullanılmıştır ve gösterilmiştir ki, tafsil sadece Kur'an döneminin değil, geçmiş zamanların da tanrısal bir eylemidir. Tafsili 'biz'in eylemi olarak veren ayetler onun ilim, düşünce, akıl işletme nasibi olanlara hitap ettiğinin altını çizmektedir. Tafsil, vahyin metinlerini, 'sevap almak' için telaffuz edenlere bir şey söylemez, onu tedebbür için okuyanlara bir şeyler verir. Şu beyyinelerdeki birkaç boyutlu ihtişama ve şu ilk ayetteki ilahî taahhüde bakın:

"Size ne oluyor da üzerine Allah'ın adı anılmış olanlardan yemiyorsunuz? Zorda kalışınız dışında üzerinize haram kıldığı şeyleri bizzat kendisi size ayrıntılı olarak açıklamıştır. Birçokları ilimsiz bir biçimde kendi keyiflerine uyarak halkı şaşırtıyorlar. Hiç kuşkusuz, senin Rabbin, sınır tanımaz azgınları çok iyi bilmektedir." (En'am, 119)

Geleneksel miras, dışlanmış birkaç istisnaî mesai dışında Allah'ın bu açık taahhüdünü hiçe saymış, bir kenara koymuştur. Sanki bu ayet Kur'an'da yokmuş gibi davranılmıştır. Bu beyyinenin tartışmasız buyruğu şudur: Dinde bir şeyin haramlığı sadece ve sadece Allah'ın tespitiyle belirlenir. Ve o, haramlaştırmak istediklerini, kimsenin yorum ve aracılığına ihtiyaç bırakmayacak şekilde ayrıntılı biçimde bildirir. Kesin ve ayrıntılı yani açıkça anlaşılamayacak şekilde bildirilmemişse hiçbir şey haram ilan edilemez.

Şu ilahî tespit, sadece geleneksel dinci zihniyetin değil, geleneksel dindar zihniyetlerin de tuttuğu yolun tam aksini söylemektedir. O zihniyetler, birisi ifsat için, ikincisi ise iyi niyetle ama yanlış olarak, dini yapay haramlarla doldurmuş, bu konuda Hz. Peygamberi de Allah'ın ortağı konumuna getirip ona da birçok haram koydurtmuşlardır. Ne yazık ki bu noktada, dindar zih-

niyetler de Allah'ın yanında yer alma başarısını gösterememiş, çeşitli saiklerle dinciliğin yanında yer almışlardır.

Şu ayetleri, berrak bir vicdanla yeniden okuyalım:

"Güneş'i ısı ve ışık kaynağı; Ay'ı, hesabı ve yılların sayısını bilesiniz diye bir nur yapıp ona evreler takdir eden O'dur! Allah bütün bunları, şaşmaz ölçülere bağlı olarak yaratmıştır. Bilgiyle donananlardan oluşan bir topluluk için ayetleri tafsil edip ayrıntılı kılıyor." (Yunus, 5)

"Ayetleri tafsil edip birer birer gözler önüne serer ki, Rabbinize kavuşacağınıza açık seçik inanasınız." (Ra'd, 2)

Tafsili, 'biz'in eylemi olarak gösteren ayetleri de okuyalım:

"Bilgiden nasipti bir topluluk için ayetleri gerçekten ayrıntılı kılmışızdır." (En'am, 97; A'raf, 32; Tevbe, 11; Yunus, 5)

"İyice araştırıp kavrayan bir topluluk için ayetleri biz tam bir biçimde ayrıntılı kıldık." (En'am, 98)

"Biz, öğüt alan bir topluluğa ayetleri ayrıntılı bir biçimde açıkladık." (En'am, 126)

"Derin derin düşünen bir topluluk için ayetleri böyle ayrıntılı olarak veriyoruz." (Yunus, 24)

"İşte biz, aklını işletecek bir topluluk için ayetleri böyle ayrıntılı olarak sıralıyoruz." (Rum, 28)

Her şeyi hem bizzat kendisi hem de emrindeki planların faal güçleri böyle ayrıntılayan bir kudretin gönderdiği kitabın temel vasfı da ayrıntılı kitap (kitabı mufassal) olacaktır ve öyle olmuştur. Kur'an'ın bir 'Mufassal Kitap' olduğunu biraz önce gördük. Onun bu vasfı üzerinde duran beyyine sadece En'am 114 değildir. Şu beyyineler de, Kur'an'ın 'kitap' karakterinin omurgasındaki değerlerin en önemlilerinden birinin tafsil olduğunu bildiriyor:

"Elif, Lâm, Râ! Hakîm ve Habîr olandan bir kitaptır ki bu, ayetleri önce muhkem kılınmış, sonra ayrıntılı hale getirilmiştir." (Hûd, 1)

"Bilgi ile donanmış bir toplum için, ayetleri, Arapça bir Kur'an halinde ayrıntılı kılınmış bir kitaptır bu! Muştulayıcı ve uyarıcı olarak indirilmedir. Onların pek çoğu yüz çevirdi; kulak verip dinlemezler onlar." (Fussılet, 3-4)

Mufassal kitaptaki mufassallık, sıradan bir mufassallık değildir. Peki, nasıl bir mufassallıktır? A'raf 52. ayet, bu soruya verdiği cevapta, sadece tutarlı bilgilere sahip ayrıntılı bir kitabı değil, bilimsel-akademik anlamıyla da seçkin sınıflamalar sergileyen bir kitabı tanıtmaktadır ve o kitap, Kur'an'ın ta kendisidir. Kur'an'ın, indiği devir ve coğrafyadan çok, bilgi toplumunun kitabı olduğunu gösteren şu mucize beyyineye bakın:

"Yemin olsun ki, biz onlara, ilme uygun biçimde ayrıntılı kıldığımız bir kitap getirdik. İnanan bir topluluk için bir kılavuz, bir rahmettir o." (A'raf, 52)

Kendisini böyle tanıtan bu kitabı, mezarlıklarda sadece kelimelerini telaffuz ederek 'sevap almak' için okuyan bir kitlenin, ikiyüz metreye bir cami yapmayı bu kitabın dinini ihya saymasının yaratacağı ibret, dehşet ve hüsranın takdirini vicdanı çürümemiş insanlara bırakıyoruz.

TAFSİLİN AYRILMAZ PARÇASI: TEYSÎR

Teysîr ve teyessür, aynen teshil ve tesehhül gibi, kolaylaştırmak anlamındadır. Teshilin kökü olan suhulet Türkçe'de de özgün anlamında (kolaylık) kullanılmaktadır.

Tanrısal faaliyetlerin en önemlilerinden biri tafsil ise bir diğeri de teshildir. Allah'ın hem kolaylık hem de ayrıntı istediğini Kur'an bize gösteriyor, (bk. burada, Kolaylık ve Teklif madl.) Zulüm ve dehşet yayan İdris suretinde iblislerin hegemonyasında hayatı cehenneme dönen kitlelerin can yakan feryatları Kur'an'ın elbette ki meçhulü değildi. Onun içindir ki, Kur'an, muhatapları zorda kalmasın, Allah ile aldatan ve kendilerini Tanrı-kul arası yakınlaştırıcı diye lanse eden şirk zebanilerinin lanetli ellerine düşmesin, haraç ve huruç çetelerine boyun eğmesin diye hem tafsil edilmiş (ayrıntılanmış) hem de teshil edilmiş (kolaylaştırılmıştır) bir kitap olarak vahyedildi. Bu, bizim yorumumuz veya bazı ayetlerin iması değil, Kur'an'ın onlarca ayetle önümüze koyduğu açık ve temel gerçeklerden biridir.

Söylediğini anlatamayan kitap mucize kitap veya kelam harikası falan olamaz. Kur'an ısrarla ifade eder ki, o, söylediğini muhataplarına anlatan ve onları düşünmeye sevk eden bir kitaptır. Geleneksel din anlayışı (daha doğrusu dinci anlayış) Kur'an'ın bu tezini tersine çevirerek Kur'an'a mal etmiştir. Geleneksel teze göre, Kur'an büyük kısmıyla anlaşılmayan bir kitaptır. Anlaşılabilen küçük bir kısmı ise müşkil ve muğlak olduğu için sadece belli kişiler tarafından anlaşılabilir. Büyük kitlelerin ise Kur'an'ın herhangi bir yerini anlamaları mümkün değildir. Böyle bir hevese kapılmaları onların imanlarında bir zaafın göstergesidir. Onlar, Kur'an'ı, anlamak için değil, kelimelerini telaffuz ederek 'sevap' almak için okurlar. Gerisi onları ilgilendirmez. Geleneksel zihniyete göre, kitlelerin Kur'an'dan nasibi sadece kelimelerin Arapçasını telaffuzdur. Ve böyle olunca da onlar için Kur'an okumak, Kur'an'ın kelimelerinin Arapça telaffuzunu yerine getirmekten ibarettir. Ne dediği onları asla ilgilendirmez, ilgilendirmemeli. İlgilendiriyorsa bu bir iman ve takva zaafıdır.

Kur'an bunun tam aksini söyleyip istemektedir. Kur'an kendisinin telaffuzundan asla söz etmez ama tedebbürünü (ne dediğini anlayarak okumak) ısrarla gündeme getirir.

Ne dediğini anlamadan okumanın 'şeytanlaşmak' olduğunu söyleyen Kur'an (bk. burada, Ümniye mad.) muhataplarının okuduklarını anlamaları için kendisini hem tafsil etmiş hem de teshil etmiştir. Tafsili biraz önce gördük.

Teshil anlamındaki teysîr de Kur'an'ın temel kavramlarından biridir. Teysîrin kökü olan yüsr ve türevleri 40 küsur yerde geçer. Bu kullanımların bir kısmı, teysîrin, aynen tafsil gibi, Allah'ın faaliyetlerinden biri olduğuna vurgular yapar. O vurgular, hafiften altın vuruşa doğru yükselen vurgulardır. Ürepticidir, sarsıcıdır. Geleneksel dinci anlayışın bu mucizeler mucizesi kitap hakkında ne büyük yalanlar söylediğinin, onun müminleri olan kuşakları nasıl aldattığının ve neticede, insanlığa nasıl bir kötülük ettiğinin aşılamaz kanıtlarıdır. Yüce Tanrı, insanı yaratmış, onu donatmış ve onun önünde hayat yolunu kolaylaştırmıştır. Çünkü O'nun temel iradesi, temel vasfı ve temel tasarrufu kolaylaştırmaktır:

"Kahrolası insan, ne kadar da nankördür! Hangi şeyden yarattı onu? Bir spermden! Yarattı onu, ölçülendirip biçimlendirdi onu. Sonra, yolu kolaylaştırdı ona." (Abese, 17-20)

Bu temel tanrısal iradenin bir uzantısı olarak, Kur'an da kolaylıştırılmıştır. Ve mesela, Kur'an'ın Arapça indirilmesi, onun muhatabı olan kuşakların tanrısal mesajı rahatça anlamaları içindir. Geleneksel dinci zebanilerin iddia ettikleri gibi, halk kitleleri ne söylendiğini anlamasın, sadece kelimeleri telaffuz edip sevap beklesinler diye değil:

"Biz o Kur'an'ı; senin dilinle kolaylaştırdık ki, sakınanları onunla müjdeleyesin, inatçı bir kavmi de onunla uyarasın." (Meryem, 97)

"Biz, o Kur'an'ı senin dilinle/senin diline kolaylaştırdık ki, düşünüp öğüt alabilsinler." (Dühan, 58)

Evrensel-tarihsel gerçek bunu gerektirdiği, bu olduğu halde, tanrısal metinler üzerinde hegemonya kurarak halkı sömürmek isteyen ve bunu din perdesiyle örten onursuzluk ve ahlaksızlık timsali dinci zebaniler, gerçeği sakladılar, gerçeği bildiren beyyineleri saptırdı veya unutturdular. Bunu ilk kez yapan haham zebanileriyle ikinci kez yapan ruhban simsarlarını çok iyi tanıyan ve tanrısal vahyin son ürünü olan Kur'an, daha pekiştirici ifadelerle, hatta yeminli ifadelerle insanlığın dikkatini bir kez daha çekti. Hem de özene bezene! Sarıklı zebanilerin aynı kötülüğü yeniden sahnelemelerini önlemek istedi. Öyle ki, Kur'an'ın kolaylaştırıldığını yeminle ifade eden aynı ayet, bir surede tam dört kez tekrarlandı. Bir ayetin, kelimesi kelimesine tekrarının tek örneği biraz sonra vereceğimiz bu beyyinedir. Hem yeminin hem bu şekilde Kur'an'da bir benzeri bulunmayan bir tekrarın kullanılması gösteriyor ki, tanrısal kitap, kendisinin 'anlaşılmaz' olduğu yolunda asırlık kanaatler yaratan melunluğa çok ağır bir öfke duymaktadır. Şimdi o dört kez tekrarlanan mucize beyyineyi okuyalım:

"Yemin olsun ki, biz, Kur'an'ı öğüt ve ibret için kolaylaştırdık. Fakat düşünen mi var?!" (Kamer, 17, 22, 32, 40)

Kur'an'ın, bu kadar açık beyyinelerle insanlığın önüne koyduğu gerçeği saklayarak, insanlığın Kur'an'a çıkacak yolunu vuran, bilcümle dinci zebanilere dikkat etmeliyiz.